

HUONEKALUKONSERVAATTORI – Käsityödesignin säilyttäjä

Onkohan 1800-luvun alun puuseppä ajatellut, että joku konservoi hänen tekemänsä pöytää vuonna 2014? Huonekalukonservaattori Kimmo Oksanen kertoo työstään käsityöaikakaudella tehtyjen kalusteiden parissa. Kävimme haastattelemassa Kimmoa hänen Helsingin pajallaan Herttoniemessä.

– Oikeastaan alanvalinta alkoi vaihkaa jo kun olin seitsemän, huonekalukonservaattori Kimmo Oksanen muistelee. – Silloin menin taidekouluun ja aloin opetella piirustusta ja pensselinkäyttöä. Taidekoulussa Kimmo kävi parikymppiseksi saakka, ja lukioaikana haaveili arkkitehdin urasta. – Nyt kun mietin asiaa, en oikein ymmärrä minkä takia, Kimmo säestää pohdintaansa leppoisalla naurahduksella, – ehkä silloinkin olin kuitenkin enemmän kiinnostunut sisustusarkkitehtuurista.

Lukion jälkeen nuorukainen meni armeijaan, ja kun palvelusaikaa oli muutama kuukausi jäljellä, aukeni oppisopimuspaikea maalaamosta, joka oli erikoistunut vanhoihin kohteisiin. – Otin härkää sarvista ja menin.

PENSSELI KÄTEEN

Oppisopimuksessa Kimmo sai ohjauksensa työmaalla oikeissa tilanteissa. – En

pahemmin koulunpenkkiä kuluttanut koulutuksen aikana. Otin pensselin käteen ja viisaammat ammattimiehet huutelivat vinkkejä vierestä. Oppisopimuksessa hän oli vuodesta 1996 vuoteen 2000, ja sen jälkeen vielä samassa firmassa pari kesää kesätöissä. – Näkihän siinä paljon vanhoja kohteita, Kimmo miettii.

Loppujen lopuksi maalarin ura ei kuitenkaan ollut häntä varten. – Suurimman osan vuodesta maalattiin valkoista pintaa uuteen kipsilevyseinään, ja minua kiehtoi vanha. Huomasin, että konservaattorinlinjalle oli haku vuonna 2000, ja hain heti sillä opiskelijoihin otetaan vain neljän vuoden välein. Pääsin kouluun, ja siitä alkoi uusi ura.

10 VUOTTA YRITTÄJÄNÄ

Oman toiminimen Kimmo perusti hiukan ennen valmistumistaan. Nyt firma viettää jo kymmenvuotisjuhliiaan. – Loppujen lopuksi

uravalintani ei ole ollut tietoisien päätösten tulos, vaan olen ohjautunut alalle sen mukaan, mikä on tuntunut mielekkäältä, Kimmo tiivistää. Nyt hänellä on kaksi pajaa, joista toinen sijaitsee hänen kotinsa yhteydessä, Hyönölän kylässä Lohjalla. Myös Kimmon vaimo Arni on tullut mukaan yrityksen toimintaan: Hän on koulutukseltaan erikoismaalari.

– Lohjalla mukavinta on asenneilmasto ja ihmisläheisyys, siellä ei olla turhantärkeitä, Kimmo kertoo tyytyväisenä. Helsingin pajalla hän viettää pari päivää viikossa.

TEKNIIKAT VANHAA PERUA

Kimmo on erikoistunut käsityöaikakaudella tehtyjen puukalusteiden konservointiin. Käsityöaikakaudella tarkoitetaan aikaa suunnilleen toiseen maailmansotaan asti, jolloin kalusteiden valmistus teollistui ja tekniikat muuttuivat. – Käytän tietenkin vain vanhoja tekniikoita ja mahdollisimman autenttisia materiaaleja. Esimerkiksi jänisliimaa on käytetty jo ainakin 4000 vuotta puukalusteissa ja -esineissä, sillä se on ominaisuuksiltaan paras mahdollinen puun liimaamiseen, siksi se on minullakin käytössä.

Yleensä konservoijan puoleen käännetään silloin, kun esineen käyttö näkyy liiaksi.

Pöydänpinnat naarmuuntuvat, tuolit alkavat heilua tai kaapin ovet eivät aukene. Eihän vanhan tarvitse uudelta näyttää, mutta korjausta ja huoltoa tarvitaan kun kulumisen haittaa käyttöä tai häiritsee silmää. Konservointi pidentää kalusteen käyttöä ja ennaltaehkäisee tulevia vaurioita.

DOKUMENTTEJA JA LEIMOJA

Toiminnan avoimuus ja prosessin läpinäkyvyys on osa Kimmon ammattiympäristöä.

– Jokaisesta konservointityöstä teen kirjallisen dokumentin johon kirjataan esineen tausta, sille tehdyt toimenpiteet ja hoito-ohjeet jatkoa varten. Minulle se on pieni vaiva, mutta monelle asiakkaalle iso ilo.

Puusepän leimat ja puumerkit ovat suhteellisen harvinaisia, sillä etenkin tilaustöihin niitä ei aina ole ollut tapana laittaa. Joskus konservaattori kuitenkin löytää tietoa esineen tekijästä ja tilaajasta: Kimmo esittelee lipastoa, jonka laatikon pohjaan on kirjoitettu, kuka kalusteen on tehnyt, koska ja kenelle. Vuosiluvusta saa juuri ja juuri selvää. Se on 1805.

MAHONKIA ETELÄ-AMERIKASTA

Nyt Kimmolla on työn alla pari komeaa peiliä ja sohva. Hän esittelee myös huuto-kaupasta itselleen ostamaansa 1820–30-luvun pöytää. – Tämä on suomalaista designia, hienosti toteutettua ammattityötä, hän huomauttaa ja kiinnittää huomionsa pöydän jalkojen muotoiluun. – Esimerkiksi tämä pöytä on tehty koivusta ja männystä, jonka päälle on liimattu ohut 2–3mm:n mahonkiviili. Tämä on tyypillistä suomalaiselle puusepän työlle, sillä mahonki on ollut kallista ja vaikeasti saatavaa, se on tuotu Etelä-Amerikasta laivalla kauppakomppanioitten kautta. Runko on siis tehty kotimaisesta puutavarasta ja kallista tuontipuuta on käytetty mahdollisimman säästeliäästi.

Pöytä on noin 200 vuotta vanha, ja edelleen rakenteellisesti hyvässä kunnossa. Jos olisi suurpiirteinen, sen voisi ottaa suoraan käyttöön, vaikka mahonkiviilu onkin hiukan revennyt.

LIIMAUS, SIKLAUS, HIONTA

Usein vanha lakkapinta himmentää puun väriä ja tekee sitä samean. Kalusteissa on useimmiten myös kuluneita kohtia tai irtonaista viilua. Työhön ryhtyessään Kimmo liimaa ensimmäiseksi kaiken irtoavan viulun kiinni, sillä se ei kestä seuraavaa työvaihetta, joka on siklaus. Siinä vanha lakkapinta poistetaan kaapimalla.

Jotta alkuperäisen värin hehku saadaan esiin, valon haalistuttamaa mahonkia pitää hioa. Tarkoituksena on kuitenkin säilyttää mahdollisimman paljon alkuperäisestä puusta, joten operaatio on suoritettava varoen ja kohtuutta noudattaen. – Tosin vanhat viulut ovat kaksi- tai kolme kertaa paksumpia kuin nykyaikaiset, Kimmo huomauttaa ja näyttää esimerkkipalat. Uusi viilu tuntuu toden totta paperinohuelta vanhaan verrattuna.

KORJAUS JA KIILLOTUS

Seuraava työvaihe on kartoittaa puun kunto yksityiskohtaisesti ja korjata viat. Kuulostaa yksinkertaiselta, mutta Kimmolla riittää

Vas: 1820–30-luvun suomalaisen pöydän kauniisti muotoiltu jalka.

Oik: Harvinainen dokumentti: Laatikon pohjaan on kirjoitettu lipaston tekijä, tilaaja ja vuosi.

Alla: Taffelpiano on valmistettu Turussa 1830–1845 tienoilla.

haasteita. – Puu on elävä aine, ja esimerkiksi mahonkiviilussa on eri tummuusaste joka ilmansuunnasta katsottuna. On todella haastavaa löytää hajonneen viulun tilalle paikkaava pala, joka sopii ympäröivän puuhun täydellisesti sekä kuvionsa että väriominaisuksiensa puolesta. Lisähaastetta aiheuttaa se, että vanha puu on tiheäyisempää kuin uusi. – Uuden puun pitää kasvaa nopeasti, siitä tulee höttöisempää ja huokoset jäävät suuriksi.

Lopuksi tehdään ”puleeraus” eli puupintaan laitetaan uusi lakkapinta ja se kiillotetaan.

Tähän valitaan mahdollisimman hyvin kalusteen valmistusaikakauteen sopiva tekniikka monista vaihtoehdoista.

HÄIVÄHDYS GLAMOURIA

Käsityöammattilaisten suunnittelemat korkeatasoiset kalusteet ovat usein tilaustöitä tiettyyn tilaan ja tarpeeseen, mutta Kimmo näkee niissä myös paljon yksilöllisiä esteettisiä ratkaisuja. Esimerkkinä hän näyttää kaapin, jonka ovissa mahonkiviilua on käytetty luovasti niin, että puunsyöt muodostavat peilikuvia toisistaan. – Tämä on todella ajatuksella tehty, Kimmo toteaa hyväksyvästi. – Olisihan tuo aivan eri kaappi ilman tätä hienoa viimeistelyä. Tuossa on ammattimies käyttänyt taiteellista näkemystään, ja tuloksena on häivähdyksen glamouria. Tähän kun saa vielä huolellisen kiillotuksen tehtyä, niin mahonki suorastaan sykkii. Asiat voi tehdä monella tavalla – säihkeellä tai ilman, Kimmo naurahtaa.

Huonekalukonservointi Kimmo Oksanen tmi

Kimmo Oksanen
Sahaajankatu 20 E, 00880 Hki
puh. 050 365 0036
huonekalu@konservaattori.fi
www.konservaattori.fi